

Medeniyet dünyayı bir köy hükmüne getirip iletişim imkânları ile bedeviyet ve medeniyet seviyesi birbirine yaklaştığından, Fatiha okunmaması konusunda Şafiiler de Hanefiler gibi hareket edebilirler mi?

"Meselâ, hikmet-i İlâhiyenin tensibiyle *İmam-ı Şâfiîye ittibâ eden*, ekseriyet itibarıyla Hanefilere nisbeten köylülüğe ve bedevîliğe daha yakın olup, cemaati bir tek vücut hükmüne getiren hayat-ı içtimaiyede nâkıs olduğundan, her biri bizzat dergâh-ı Kâdıı'l-Hâcâtta kendi derdini söylemek ve hususî matlubunu istemek için, imam arkasında Fâtiha'yı birer birer okuyorlar. Hem ayn-ı hak ve mahz-ı hikmettir."

"*İmam-ı Âzama ittibâ edenler*, ekseriyet-i mutlaka itibarıyla, İslâmî hükûmetlerin ekserîsi o mezhebi iltizam etmesiyle, medeniyete, şehirliliğe daha yakın ve hayat-ı içtimaiyeye müstaid olduğundan, bir cemaat bir şahıs hükmüne girip, birtek adam umum namına söyler; umum, kalben onu tasdik ve rapt-ı kalb edip, onun sözü umumun sözü hükmüne geçtiğinden, Hanefî mezhebine göre imam arkasında Fâtiha okunmaz. Okunmaması ayn-ı hak ve mahz-ı hikmettir."⁽¹⁾

Bu ifadeye göre, iki hükmün iki fetvanın arasını belirginleştiren ya da ayrıştıran şey toplumsallık ve bireyselliktir. Bireyselliğin öne çıktığı kırsal yaşamda insanlar taleplerini bireysel ifade ederken, toplumsallığın öne çıktığı şehir hayatında da insanlar taleplerini toplumsal bir şekilde ifade ediyor. Bu sosyolojik bir realitedir.

Şafi mezhebinden olup da batı şehirlerine göçenlerin zamanla Hanefi mezhebine geçtikleri bir vakadır. Dolayısı ile Şafiilerin şehir hayatında Hanefileşmesi yadırganacak bir durum değildir. Bu açıdan, konuyu sadece Fatiha ile sınırlandırmak da eksik olur.

Benzer şartlarda benzer davranışlar göstermek, insanın ve toplumun doğasında bulunan bir prensiptir. Zaten mezhepleri ortaya çıkaran da bu sosyal realitelerdir.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Yedinci Söz, Hatime.](#)